

Buletinul este realizat de Asociația pentru Politică Externă (APE) în comun cu Friedrich-Ebert-Stiftung (FES). Conținutul poate fi preluat liber cu menționarea sursei.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • MARTIE 2018 • NR.1 (143)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Materialele sunt realizate de Lina Grău – expert pe politică externă și relații internaționale, coordonator de programe APE.

TEMELE EDIȚIEI:

- 1.** Asistența europeană pentru Republica Moldova. Șeful Delegației UE la Chișinău, **Peter Michalko**: Condițiile convenite trebuie să fie îndeplinite.
- 2.** O Victorie à la Pirus. Editorial de **Victor Chirilă**.
- 3.** Viziunea partidelor politice privind condiționalitățile UE pentru acordarea asistenței de 100 milioane euro.
- 4.** **Dionis Cenușă**, Expert-Grup: Doar două din cele 10 condiții pentru prima tranșă din asistența UE au fost îndeplinite integral.

Ultima perioadă a fost marcată de o serie de evenimente importante pentru Republica Moldova.

Președintele Igor Dodon a declarat într-un interviu pentru DW că are obiecții în ceea ce privește partea Acordului de Liber Schimb cu UE și insistă asupra revizuirii unor capitole. „Noi ne-am deschis piața pentru mărfurile europene și producătorii autohtoni nu pot face față concurenței. În privința a 6-7 grupuri de mărfuri care țin de complexul agroindustrial haidetși să revenim la comerțul asimetric”, a spus Igor Dodon.

Delegația UE, statele membre ale UE și Elveția au prezentat Guvernului de la Chișinău Strategia comună de cooperare pentru dezvoltare, care acoperă domenii precum dezvoltarea economică, protecția socială, consolidarea instituțiilor democratice și supremația legii, precum și eficiența energetică.

Consiliul UE a concluzionat, în urma discuțiilor privind progresul Republicii Moldova, că trei domenii – sistemul electoral, libertatea presei și lupta cu corupția - necesită încă reforme urgente. În Concluziile Consiliului UE, care conțin 27 de puncte, se spune că „deși sunt recunoscuți pașii deja făcuți de Moldova, Consiliul evidențiază faptul că este crucial ca reformele începute în 2016 să continue și să fie implementate”. Înainte de alegeri, Consiliul își exprimă regretul că noua lege electorală nu ia în considerație unele recomandări cheie, făcute în comun de către Comisia de la Veneția și OSCE, amintind că alegerile transparente, cuprinzătoare și credibile la nivel local și central sunt de importanță crucială.

Comentând Concluziile Consiliului UE, vicepremierul, Iurie Leancă, a scos în evidență faptul că UE și-a reafirmat sprijinul pentru Republica Moldova. Președintele Parlamentului, Andrian Candu, a declarat că partenerii europeni „recunosc un efort legislativ substanțial în ultimii doi ani în Republica Moldova, conturând totodată perspective cheie în relația țării cu UE”. Opoziția a pus accentul pe criticile UE. Andrei Năstase, liderul Partidului DA, a declarat că „concluziile Consiliului UE spulberă definitiv miturile cu care guvernarea Plahotniuc-Filip manipulează cetățenii despre așa numitele „reforme în beneficiul cetățenilor”. Iar lidera PAS, Maia Sandu, a scris pe Facebook că Guvernul a primit un „avertisment dur” din partea miniștrilor de externe din UE.

Platforma societății civile UE-Moldova, reunită pe 6 martie la Bruxelles, constată într-o declarație care conține 58 de puncte, că viteza de implementare a Acordului de Asociere este „destul de slabă” și cheamă instituțiile europene să continue să monitorizeze și să impună condiții stricte autorităților din Moldova. Membrii Platformei sunt îngrijorați de ineficiența investigației privind fraudă bancară, dar și de faptul că mecanismele anticorupție devin „mai puțin independente”.

Asistența europeană pentru Republica Moldova

de Lina Grău

În anul 2017 pentru prima dată UE a introdus un set de condiții, inclusiv politice, pentru acordarea asistenței financiare Republicii Moldova. Cea mai importantă ține de respectarea standardelor democrației în aplicarea sistemului electoral mixt adoptat de autoritățile de la Chișinău în pofida protestelor opoziției și societății civile și a unor

recomandări critice ale Comisiei de la Veneția și OSCE/ODIHR.

Potrivit Guvernului, în Republica Moldova sunt în derulare 76 de programe ale donatorilor externi, care au un buget total de 378,5 milioane euro.

Reprezentanți ai guvernării conduse de Partidul Democrat au declarat în repetate rânduri că asistența externă nu

are nicio legătură cu condițiile politice formulate de UE și să autoritățile au îndeplinit toate angajamentele asumate pentru alocarea primei tranșe din asistența macro-financiară de 100 milioane de euro convenit cu UE. Creditul presupune trei tranșe și 28 de condiții. Pentru prima tranșă, de 30 milioane euro, Chișinăul are de îndeplinit 10 angajamente.

Șeful Delegației UE la Chișinău, Peter Michalko, spune că dacă condițiile politice legate de respectarea principiilor democratice în aplicarea sistemului electoral nu vor fi respectate, Republica Moldova riscă să piardă tranșele din asistența europeană. Acesta a spus că nu există încă o dată fixată pentru eliberarea tranșelor.

„Dacă evaluarea care are loc acum, pentru primele zece condiții, va fi una pozitivă, prima tranșă ar putea veni în primul semestru al anului”, a spus Michalko în cadrul unei conferințe de presă ținută cu ocazia primelor șase luni de mandat.

Peter Michalko: „Poziția noastră rămâne aceeași – Republica Moldova nu a respectat recomandările Comisiei de la Veneția și OSCE/ODIHR. Este motivul pentru care au și fost introduse condiționalitățile. Știm care au fost neajunsurile în procesul electoral în trecut – acestea țin de finanțarea campaniilor și a partidelor. Și peste aceste probleme nesoluționate s-a suprapus și un alt complex de întrebări care acum vor trebui să fie evaluate.

Aceste recomandări ale Comisiei de la Veneția și OSCE/ODIHR trebuie să fie văzute ca o listă de riscuri potențiale în procesul de alegeri. Și riscurile se referă la felul în care oamenii vor putea sau nu să candideze liber, dacă ei vor avea sau nu acces liber la mass media în calitate de candidați, dacă există sau nu riscul ca, în special în circumscripțiile uninominale, candidații să fie influențați de interese economice sau de altă natură. Există și alte recomandări care nu au fost respectate – pragul electoral pentru partide, și altele.

Riscul pentru Republica Moldova este că dacă nu vor fi respectate aceste condiții politice ce țin de standardele democratice în procesul electoral să piardă tranșele din asistența macrofinanciară, iar aceste tranșe să nu fie plătite.”

Șeful Delegației UE la Chișinău a subliniat că felul în care vor fi respectate standardele democratice în procesul electoral, inclusiv în perioada pre-electorală, va fi decisiv pentru evoluția pe viitor a relațiilor dintre Republicii Moldova și UE.

Peter Michalko: Condițiile convenite cu UE trebuie să fie îndeplinite

Într-un interviu în exclusivitate, șeful Delegației UE la Chișinău, Peter Michalko, ne-a vorbit mai pe larg despre asistența europeană pentru Republica Moldova. L-am întrebat pentru început la cât se estimează asistența acordată Chișinăului de UE.

■ **Peter Michalko:** Dacă vorbim despre volumul de asistență pe cap de locuitor, Republica Moldova primește cea mai mare asistență din partea UE din țările în care acordăm asistență.

Volumul asistenței bilaterale începând cu anul 2009 a fost de 500 milioane euro. Suma se ridică la peste un miliard dacă vorbim și despre fondurile de cooperare transfrontalieră care sunt parte a programelor regionale la care este eligibilă și Republica Moldova. În plus, există programe de dezvoltare din partea țărilor membre UE.

Mai există un portofoliu important pentru investiții, care provine din Banca Europeană de Investiții, dar și din Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, care în momentul de față reprezintă un potențial de 800 milioane euro, bani care pot fi folosiți pentru îmbunătățirea infrastructurii, investiții strategice în dezvoltarea țării, fiind o combinație de granturi și credite oferite în condiții foarte avantajoase.

În ceea ce privește cadrul actual al asistenței bilaterale, pentru perioada 2014-2020 s-au

programat între 610 și 740 milioane euro. Diferența dintre aceste sume depinde de Republica Moldova – dacă va fi capabilă să absoarbă aceste resurse poate să beneficieze de suma maximă.

Au trecut deja câțiva ani din această perioadă, în toamna anului trecut s-au revizuit aceste sume și acum pentru perioada rămasă de până în 2020 este disponibilă o sumă între 284 și 348 milioane euro.

■ **Lina Grău:** În ceea ce privește asistența despre care se tot vorbește în Republica Moldova, cea de 100 milioane de euro, anul trecut a apărut elementul de condiționalitate politică care nu a existat anterior. De ce s-a întâmplat acest lucru?

■ **Peter Michalko:** Asistența macrofinanciară este un element adăugat acestor sume despre care am vorbit. Necesitatea acestei asistențe a venit după ce Republica Moldova s-a confruntat cu criza financiară și fraudă bancară din 2014 și, ca urmare, cu nevoia de restabilire a stabilității și a încrederii în sistemul bancar și cel economic.

Această sumă a fost legată de anumite condiții care sunt necesare ca reforme pentru a asigura stabilitatea și credibilitatea viitoare. Și vorbim aici despre 28 de condiții de natură mai mult sectorială sau tehnică. Acestea țin de calitatea și independența

sectorului justiției și de stabilitatea sectorului bancar.

Dar, în contextul în care perioada anului 2017 în dialogul dintre Republica Moldova și UE a apărut și tema standardelor democratice în legătură cu schimbările din legislația electorală, au fost introduse și precondiții care țin de respectarea standardelor democratice și a unui sistem politic multipartid și pluralist și respectarea drepturilor omului și a libertăților, în special a libertății presei și în implementarea legislației electorale. Pentru că, în opinia UE, nu au fost respectate recomandările Comisiei de la Veneția și ale OSCE/ODIHR în ceea ce privește caracterul acestor schimbări în legislația electorală.

■ **Lina Grău:** Cât de principială sau, din contra, flexibilă va fi UE atunci când va evalua aceste 28 de cerințe pentru tot creditul sau cele 10 cerințe pentru prima tranșă?

■ **Peter Michalko:** Condițiile trebuie să fie îndeplinite. Nu este posibil să nu fie respectate aceste criterii. Am văzut că în cazul suportului bugetar pentru justiție banii nu au fost plătiți pentru că nu au fost făcute reformele necesare.

Și în acest caz vom fi foarte atenți și cred că asta este un lucru în interesul, în primul rând, al cetățenilor Republicii Moldova, care așteaptă să aibă posibilitățile de dezvoltare care vor fi create de aceste reforme.

■ **Lina Grău:** Vorbind despre cele 10 condiții pentru prima tranșă, cum apreciați etapa la care se află realizarea lor?

■ **Peter Michalko:** Au fost adoptate mai multe legi care au fost convenite. Acum, este important ca constituirea agențiilor sau instituțiilor de stat, care fac parte din aceste 10 condiții, să devină realitate. Vorbim aici, mai ales, despre Agenția Națională de Integritate. Iar aceste măsuri trebuie să fie susținute nu numai legislativ, ci și bugetar și prin acordarea personalului necesar. Pentru că altfel aceste instituții nu vor fi funcționale.

■ **Lina Grău:** Vorbind despre precondiția legată de sistemul electoral, care este mecanismul prin care veți monitoriza procesul? Este unul de durată – alegerile vor avea loc în toamnă, iar despre acordarea primei tranșe se vorbește că s-ar putea face înainte de alegeri.

■ **Peter Michalko:** Standardele democratice menționate în articolul 14 a Memorandumului de înțelegere semnat între UE și Republica Moldova sunt unele recunoscute și monitorizate nu doar de noi și sunt unele specifice unei țări care vrea să fie recunoscută ca fiind una democratică. Dar mai ales este vorba despre respectarea acestor angajamente în viața reală.

Dacă vorbim despre independența justiției, vorbim și despre dreptul oamenilor de a candida în alegeri, sau despre accesul egal al candidaților la mass media. Toate acestea sunt exemple de lucruri care vor fi monitorizate.

Este și un set de recomandări care au fost făcute de OSCE după alegerile din trecut și care nu au fost toate soluționate – de exemplu, finanțarea campaniilor electorale și a partidelor. Dar și recomandările Comisiei de la Veneția în sine reprezintă nu doar recomandări, dar și o listă de riscuri potențiale care țin de procesul electoral.

Acolo sunt lucruri foarte concrete care vor fi monitorizate ca factori de risc. Este foarte clar subliniată posibilitatea de a influența candidații în circumscripțiile uninominale de către interesele economice sau de altă natură. Un aspect important aici este și libertatea presei, pentru că mai ales, dar nu numai, într-un an electoral rolul presei independente și libere în informarea cetățenilor este unul cheie.

■ **Lina Grău:** De ce, în opinia Dvs, se discută atât de mult despre această asistență europeană? Este o sumă atât de mare pentru Republica Moldova, sau care este miza de fapt?

■ **Peter Michalko:** Probabil că este o temă care ține de interesele reale ale oamenilor. Este vorba despre măsurarea de către observatori independenți a stării sistemului politic și respectării standardelor democratice, în condițiile în care procesul politic este unul destul de tensionat și în care cetățenii își exprimă interesul de a avea o evaluare independentă.

Ce este important este să vorbim mai concret despre fenomenele care nu sunt prea pozitive nu doar atunci când discutăm despre asistența din partea UE. Trebuie să

vorbim despre îmbunătățirea reală, despre eliminarea acestor fenomene negative. Dar trebuie să vorbim și despre un nivel calitativ nou al culturii politice în procesul electoral care ar aduce cetățenilor din Republica Moldova siguranța că și drepturile lor sunt respectate și că un proces politic în care ei au cuvântul principal este cel care va conduce la soluțiile pe care ei le așteaptă.

Cred că este în interesul sferei politice, dar și al cetățenilor, să se facă un pas spre viitor și să se lase în trecut această cultură politică a dosarelor și a presiunilor asupra oamenilor. În acest sens, am făcut recent și un apel public către forțele politice din Republica Moldova să se dezică de aceste practici. În ultimii 10 ani, dacă nu uităm astăzi la sfera politică, fiecare dintre forțele politice a fost în situația în care a fost victimă a acestor practici.

Deci, cred că și pentru viitor este important să existe acest angajament din partea forțelor politice și să se introducă această calitate nouă în procesul politic din Republica Moldova.

■ **Lina Grău:** Ați menționat la conferința de presă despre comerțul Republicii Moldova cu UE care este în creștere. Pe de altă parte, a fost un recent comentariu al președintelui Igor Dodon potrivit căruia comerțul cu UE nu merge atât de bine precum se estima, că Republica Moldova suportă anumite prejudicii și că trebuie să se reorienteze către Federația Rusă. Cum stau lucrurile de fapt?

■ **Peter Michalko:** Nu voi intra în polemică cu opiniile președintelui țării. Noi ne uităm la rezultatele concrete în ceea ce privește Acordul de Asociere din care face parte și Acordul de Liber Schimb și prin care s-a deschis piața europeană pentru exporturile din Republica Moldova. Acest Acord va deschide și mai larg această piață, odată ce vor fi finalizate procesele de standardizare în domeniul sanitar și fitosanitar.

Până acum s-a ajuns ca 66 la sută din exporturile din Republica Moldova să fie destinate pieței europene. Multe dintre aceste produse vin și din sectorul agroalimentar și se bucură de o primire foarte bună la consumatorii europeni. Și asta vorbește despre faptul că potențialul este încă foarte mare.

Editorial

O Victorie à la Pirus

de Victor Chirilă, președintele
Asociației pentru Politică Externă

La 26 februarie, Uniunea Europeană a dat publicității concluziile Consiliului pentru Afaceri Externe cu privire la relațiile cu Republica Moldova. Concluziile reprezintă o radiografie la zi a parteneriatului UE cu țara noastră. În ciuda multiplelor curențe evidențiate de Consiliul UE la capitolul implementarea angajamentelor asumate de către Republica Moldova prin Acordul de Asociere, autoritățile moldovene au întâmpinat cu mare satisfacție concluziile respective.

De fapt, putem spune că guvernarea de la Chișinău jubilează și nu fără motive. Aceasta a obținut o victorie importantă, aproape nesperată în dialogul său de uzură cu Bruxellesul și alte capitale europene, care erau extrem de nemulțumite de trecerea la sistemul electoral mixt realizată de guvernare în ciuda protestelor societății și a partidelor politice din opoziție. UE a încercat în repetate rânduri să convingă guvernarea coordonată de Partidul Democrat să renunțe la sistemul electoral mixt, care, în viziunea sa, pune în pericol sistemul multipartidist din Republica Moldova. Cu toate acestea, eforturile europene au eșuat, UE fiind nevoită, în cele din urmă, să recunoască de facto reforma electorală întreprinsă abuziv de Partidul Democrat și vasalii săi politici.

În concluziile sale cu privire la Republica Moldova, Consiliul UE nu cere anularea sistemului electoral mixt, ci doar regretă că noua lege electorală nu a abordat unele dintre recomandările cheie ale opiniei comune a Comisiei de la Veneția a Consiliului European și a Biroului pentru instituții democratice și drepturile omului al OSCE. În schimb, Consiliul UE cheamă la monitorizarea foarte atentă a consecințelor și impactului noului sistem electoral asupra democrației și sistemului multipartid, atât în timpul procesului electoral, cât și în timpul campaniei, în ziua alegerilor și în perioada ulterioară. Totodată, UE atrage atenția autorităților moldovene că alegerile transparente, incluzive și credibile la nivel central și local sunt de o importanță majoră.

Totuși, jubilara guvernării de la Chișinău este prematură, victoria obținută este una à la Pirus. Aceasta nu se datorează deloc măiestriei diplomatice, ci, aproape în exclusivitate, deciziei Partidului Democrat și a liderului său Vlad Plahotniuc de a merge până la capăt cu reforma electorală, inclusiv cu riscul răcirii considerabile a relațiilor cu UE, care este permanent șantajată cu perspectiva câștigării viitoarelor alegeri parlamentare de către partidele pro-ruse. Astfel, guvernării democratice și populare-europenei au câștigat o victorie tactică crucială pentru supraviețuirea lor politică, sacrificând credibilitatea lor în capitalele europene.

În aceste condiții, Consiliul pentru Afaceri Externe a reiterat ferm decizia UE de a condiționa fiecare tranșă din asistența macro-financiară destinată Republicii Moldova, în valoare de 100 milioane euro, de îndeplinirea măsurilor de politică incluse în Memorandumul de înțelegere și respectarea precondițiilor politice. Conform concluziilor aprobate de Consiliul UE, precondițiile politice cuprind, în special, toate recomandările Comisiei de la Veneția a Consiliului European și ale Biroului pentru instituții democratice și drepturile omului al OSCE, inclusiv cele privind finanțarea partidelor și a campaniilor electorale.

Mai mult decât atât, mesajul UE este cât se poate de clar: recunoașterea rezultatelor viitoarelor alegeri parlamentare va depinde enorm de modul în care vor fi îndeplinite și respectate recomandările Comisiei de la Veneția și a OSCE. Vor ține cont guvernării de acest mesaj care transpiră evident din concluziile Consiliului UE? Puțin probabil. Mai curând, la toamnă UE va fi pusă din nou în fața unei dileme strategice de a alege în Republica Moldova între răul mare și răul mai mic. După actuala victorie tactică, guvernării sunt mai mult ca niciodată încurajați să continue pe calea aleasă. Ei sunt siguri că la toamnă vor da lovitură decisivă, iar UE, a căta oară, va fi nevoită să se împace cu realitatea de facto.

În același timp, ne bucurăm de orice creștere a exporturilor din Republica Moldova spre orice altă piață. Și sperăm că odată cu introducerea standardelor prevăzute de Acordul de Liber Schimb, exporturile Republicii Moldova vor crește și spre alte piețe – spre Europa de Est, spre Rusia, spre Asia, spre America de Nord și alte piețe. Pentru că la standardele la care ajung cu susținerea noastră produsele din Republica Moldova sunt cele mai bune din lume.

Vreau să spun și că este un lucru binevenit pentru fiecare țară că vin investiții care aduc locuri de muncă, aduc valoare adăugată și deschid sectoare de industrializare a țării, oferind Republicii Moldova posibilitatea să se dezvolte ca țară modernă și participantă la economia globală.

Există o carte scrisă de Thomas Friedman, „The Lexus and the Olive Tree”, care vorbește despre trecerea țărilor de la sectoare tradiționale la o piață globală modernă și despre modernizarea țărilor. Cred că și Republica Moldova se află în acest stadiu pe care alte țări din Europa Centrală l-au trecut deja chiar în faza de asociere la UE. Acestea s-au modernizat, s-au industrializat și acum sunt economii puternice. Ele au păstrat sectoarele tradiționale, dar au dezvoltat și sectoare noi care le-au adus prosperitate.

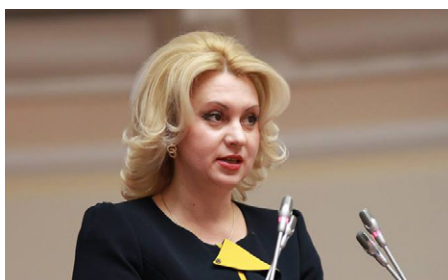
Sunt sigur că folosind toate posibilitățile pe care le oferă Acordul de liber schimb și odată cu realizarea reformelor adecvate - și vreau să subliniez aici în mod special sectorul justiției, care trebuie să fie reformat pentru a-i atrage pe investitori – Republica Moldova poate să meargă pe același drum pe care l-au parcurs și alte state, în același timp, adâncind relațiile cu piețele tradiționale și dezvoltând produsele tradiționale.

Noi suntem siguri că prin asistența pe care o oferim ajutăm societatea din Republica Moldova să ajungă la standardele europene. Asta ține și de infrastructură, și de dezvoltarea societății civile, de standarde în domeniile economice și tehnice. Deci, modernizarea este una complexă, trebuie să fie bazată pe valorile pe care le-am inclus în Acordul de Asociere. De aici provine progresul și stabilitatea societății, inclusiv și gândirea deschisă care conduce la acest progres.

Asistența externă - viziunea partidelor

În acest an, care este unul electoral, încercăm să aflăm și viziunea partidelor asupra subiectelor pe care le discutăm. Așadar, ce cred principalele partide din Republica Moldova despre asistența europeană oferită Republicii Moldova, dacă este bine sau nu că aceasta este condiționată de reforme?

PD: UE ar trebui să ofere asistența financiară în funcție de realizarea angajamentelor

Violeta Ivanov, președinta Comisiei pentru politică externă și integrare europeană a Parlamentului Republicii Moldova

■ **Lina Grâu:** Asistența externă oferită de UE a fost condiționată începând de anul trecut, inclusiv din punct de vedere politic. Credeți că acesta a fost un factor pozitiv sau negativ pentru Republica Moldova?

■ **Violeta Ivanov:** Asistența macro-financiară a presupus o înțelegere, o negociere între Comisia Europeană și Guvernul Republicii Moldova. Însuși faptul că s-a semnat un astfel de acord este un lucru pozitiv și nu văd aici vreun element negativ. Țara noastră și-a asumat niște angajamente în schimbul banilor europeni și noi ne vom ține de aceste angajamente. Din punctul nostru de vedere, toate angajamentele sunt importante, indiferent dacă se referă la sectorul energetic, sectorul financiar-bancar, sectorul justiției sau alte domenii.

■ **Lina Grâu:** Cum ar trebui să se procedeze în cazul primei tranșe din asistența de 100 milioane euro?

■ **Violeta Ivanov:** Aici este, de-acum, decizia factorilor responsabili de la Bruxelles. Din punctul de vedere al Moldovei, lucrurile sunt clare. Domnul prim-ministru Filip a precizat public că s-a trimis deja o scrisoare prin care Comisia Europeană a fost informată despre îndeplinirea celor 10 angajamente aferente primei tranșe financiare, de 30 de milioane de euro. Eu am încredere că oficialii europeni ne vor judeca exact după rezultate și că prima tranșă va veni în următoarea perioadă la Chișinău.

■ **Lina Grâu:** În acest an, care este unul electoral, credeți că subiectul finanțării externe va fi folosit în lupta politică? Bănuiesc că bătaia, inclusiv pe acest subiect al finanțării externe, va fi una plasată în context geo-politic.

■ **Violeta Ivanov:** Că subiectul va fi folosit în lupta politică e destul de clar – vedem deja că opoziția l-a folosit. Punctul nostru de vedere e însă altul: acești bani sunt pentru Moldova, nu sunt pentru vreun guvern sau vreun partid. Deci subiectul nu trebuie speculat politic și nu trebuie să fie pricină de ceartă; el ar trebui să fie un element de unire a forțelor politice. Ar trebui să fie o dovadă că politicienii pot face, împreună, ceva bun pentru țară.

Dacă vorbim de contextul geopolitic, eu sper că e limpede pentru toți cetățenii moldoveni că UE vrea cu adevărat să ajute Moldova. Acest ajutor – care desigur că nu e primul și cu certitudine nu va fi ultimul – nu poate fi decât un îndemn pentru noi să ne apropiem și mai mult de Uniunea Europeană. Aceasta este calea dezvoltării și modernizării țării.

■ **Lina Grâu:** Care ar fi sugestia Dvs.

- ce ar trebui să facă UE cu asistența financiară în acest an electoral?

■ **Violeta Ivanov:** E foarte simplu. UE ar trebui să ofere asistența financiară în funcție de realizarea angajamentelor, nu în funcție de faptul că este an electoral în R. Moldova. Și eu sunt convinsă că așa se va și întâmpla. UE a demonstrat în mai multe rânduri că este un actor obiectiv, chiar dacă asta nu a plăcut uneori opoziției de la noi.

PSRM: Suntem absolut de acord cu faptul că UE, în sfârșit, se uită la ce face guvernarea

Deputatul Partidului Socialiștilor, Vladimir Țurcanu.

■ **Vladimir Țurcanu:** Orice asistență, dacă este vorba despre granturi și nu credite, este binevenită pentru o țară săracă ca Republica Moldova. Dar, cu regret, practica demonstrează că această asistență nu este folosită corect, o bună parte este furată, iar reformele sunt ineficiente – vedem exemplul reformei din justiție sau reformei procuraturii unde s-au cheltuit zeci de milioane de euro.

Nu întâmplător UE a pus condiții foarte dure pentru continuarea finanțării – începând de la problema democrației, justiției, combaterii corupției, anchetării furtului miliardului... Noi suntem absolut de acord cu faptul că UE, în sfârșit, se uită ce face guvernarea. Pe de altă parte,

considerăm că actuala guvernare de la Chișinău nu poate avea încrederea UE. Și e mai bine să fie suspendată această asistență decât să fie furată și utilizată inefficient.

■ **Lina Grău:** În acest an, care este unul electoral, credeți că subiectul finanțării externe va fi folosit în lupta politică?

■ **Vladimir Țurcanu:** Noi clar că vom vorbi despre ce au făcut guvernării pe parcursul ultimilor patru ani. Clar că va fi utilizat acest argument, dar nu din perspectiva unui sarcasm, ci din punctul de vedere al unei îngrijorări.

■ **Lina Grău:** Dle Țurcanu, Dvs. ați vorbit în termeni pozitivi despre asistența UE. Pe de altă parte, președintele Igor Dodon spunea că Partidul Socialiștilor, în cazul în care va ajunge la guvernare, va discuta despre anularea Acordului de Asociere.

■ **Vladimir Țurcanu:** Toată lumea vede foarte bine că partea economică a acestui acord trebuie să fie urgent revizuită, pentru că așa-numita piață deschisă pentru mărfurile noastre s-a transformat în aducerea mărfurilor din Europa, producătorul autohton fiind blocat. Iată de ce noi vom face tot ce e posibil ca partea economică să fie revizuită.

Cât privește partea politică, valorile democratice europene nu sunt o noutate. Atât în Biblie, cât și în Codul constructorilor comunismului, și în statutele partidelor aceste principii sunt în prim plan – democrația, justiția liberă, neadmiterea corupției. Astfel, nu este nimic ce ar trebui revizuit.

Dar relațiile cu UE trebuie să se dezvolte pe o platformă pragmatică. Dacă UE dorește ca Republica Moldova să se dezvolte ca un stat prietenos și să fie în folosul cetățenilor noștri, ea va acorda asistență și mai departe, indiferent de cine va fi la putere – socialiștii sau cei care sunt astăzi.

Această platformă pragmatică ne va permite să obținem asistență și din altă parte – inclusiv investiții din Federația Rusă. Venind la putere, noi vom acționa de pe platformă pragmatică și vom face ca relațiile atât cu Estul, cât și cu Vestul să fie în favoarea țării și a cetățenilor.

PL: Condiționalitatea în acordarea finanțării este bună

Corina Fusu Vicepreședintă a Partidului Liberal

■ **Corina Fusu:** Condiționalitatea în acordarea finanțării este bună, bineînțeles, pentru că nu poți să primești atâția bani ani la rând fără să-ți asumi reformele care sunt în beneficiul cetățenilor. Folosirea banilor europeni nerațional, în multe cazuri, trebuie să ia sfârșit. Banul trebuie să ajungă la cetățean și nu pe o sumedenie de experți, documente, legislație, strategii elaborate pe bani enormi europeni, pentru ca apoi aceste strategii să stea în sertare ani de zile și să nu fie implementate.

UE, care spune că va rămâne cu cetățenii Republicii Moldova, este foarte nemulțumită de faptul că nu se face reforma justiției, că nu se combate corupția, mai ales la nivel înalt, că fraudă bancară nu a fost încă elucidată și nu sunt pedepsiți cei care sunt implicați în această fraudă. Inclusiv în concluziile Consiliului UE se subliniază că sunt presiuni politice și se aplică o justiție selectivă față de unii primari și chiar oponenți politici. Aici se adaugă îngrijorarea pentru modificarea sistemului electoral, chestiune care va fi monitorizată îndeaproape în campania electorală și scrutinul din 2018.

Îngrijorarea noastră, a Partidului Liberal, este că democrația și statul de drept în Republica Moldova sunt în mare pericol.

■ **Lina Grău:** În acest an electoral ce ar trebui să facă UE cu această asistență: să o acorde sau nu? Pentru că lucrurile se vor interpreta oricum în context electoral și geopolitic.

■ **Corina Fusu:** Trebuie să reacționeze Guvernul Republicii Moldova, pentru că UE și-a spus deja cuvântul. Iar Guvernul trebuie foarte rapid să ia măsuri în privința recomandărilor făcute de UE.

UE trebuie să vadă și să fie convinsă că solicitările pe care le-a făcut în recente Concluzii ale Comisiei Europene sunt implementate, iar cetățeanul trebuie să resimtă aceste reforme. Așa că restanțele sunt din partea guvernării Republicii Moldova și nu din partea UE.

Platforma DA: UE trebuie să alocă bani, dar cu condiții politice mult mai dure

Alexandru Slusari, Vicepreședintele Platformei Demnitate și Adevăr

■ **Alexandru Slusari:** Actuala guvernare categoric nu merită finanțare din partea Uniunii Europene. Pentru că reformele nu au loc, mai ales dacă vom analiza cele mai nevralgice zone – justiția, corupția, statul de drept, investigarea fraudei bancare și, cel mai important în acest moment, sistemul democratic pluripartit în contextul schimbării sistemului electoral.

Altceva este că UE se gândește la cetățenii moldoveni mai mult decât guvernarea și înțelege că chiar dacă această guvernare este cu multe derapaje antidemocratice, mai sunt încă trei milioane de oameni care au nevoie de servicii calitative, de infrastructură, de drumuri.

UE ar trebuie să fie un pic mai dură cu actuala guvernare și prima precondiție politică ar trebuie să fie anularea votului mixt. Doar după asta guvernarea merită să primească bani. La fel e și cu celelalte segmente – lupta cu corupția, reforma justiției și fraudă bancară – să fie progrese palpabile. Practic, în ultimii doi ani de dictatură unipersonală a lui Plahotniuc noi nu avem niciun rezultat palpabil în aceste domenii importante.

■ **Lina Grău:** Ce ar trebui să facă UE cu asistența financiară în acest an electoral? Bănuiesc că și acest domeniul va deveni teren de luptă electorală pe criterii geopolitice.

■ **Alexandru Slusari:** Sper că UE a însușit lecțiile din trecut și nu va călca, împreună cu cetățenii noștri, pe aceeași greblă. La noi de mai multe ori de dragul geopoliticii și în urma manipulării de către guvernare a sperietorii tancurilor rusești UE a făcut concesii și a susținut acest regim profund antieuropean.

Din discuțiile pe care le-am avut la Bruxelles am înțeles că marea majoritate a factorilor de decizie de acolo conștientizează care este cel mai mare pericol pentru acest regim. Și nu face altceva mai mult pentru a atrage tancurile rusești în Republica Moldova decât Plahotniuc.

Și în acest context, abordarea UE trebuie să fie una pragmatică, bazată pe fapte, pe experiență, pe toată istoria tristă a „poveștii de succes” a Republicii Moldova, care s-a transformat în istoria de succes a unui clan mafiot. UE trebuie să fie mai dură - nu legi adoptate, ci sentințe în lupta cu corupția, acuzații

pentru fraudă bancară, anularea votului mixt. Și numai dacă guvernarea demonstrează rezultate palpabile, doar atunci UE poate aloca acești bani pentru cetățenii Republicii Moldova.

PAS: Alegătorii vor da o șansă partidelor autentice pro-europene dacă vor vedea mesaje clare din partea Occidentului

Maia Sandu, președintă a Partidului Acțiune și Solidaritate

■ **Maia Sandu:** Condiționalități au existat întotdeauna, doar că au fost diferite domeniile pe care le acoperă aceste condiționalități. Dacă vorbim despre Fondul Monetar, care dă undă verde pentru mai mulți finanțatori, FMI a venit întotdeauna cu condiții economice.

În cazul Uniunii Europene, condițiile au lipsit în mare parte, UE făcând referință la existența programului cu FMI sau lipsa acestuia. Dar lucrurile se schimbă. FMI este responsabil de partea economică, însă UE este partenerul nostru principal atunci când vorbim de consolidarea procesului democratic.

În anul 2017, am asistat la o premieră atunci când UE a introdus o condiție politică pentru asistența oferită Republicii Moldova. Și, din lucrurile pe care le-am auzit eu la Bruxelles, acest exemplu va putea fi folosit în viitor și pentru alte țări.

■ **Lina Grău:** La Chișinău puterea încearcă să spună că, de fapt, nu există o conexiune directă între sistemul electoral

mixt și implementarea principiilor democratice în procesul electoral cu acordarea asistenței de 100 de milioane de euro. Cât de duri sau cât de flexibili vor fi partenerii occidentali atunci când vor cere respectarea acestor condiții?

■ **Maia Sandu:** Discursul guvernării este unul manipulator, mincinos, pentru că chiar și în rezoluția publicată recent de către Consiliul UE vedem clar scris cât de dezamăgită este UE de faptul că guvernarea, în pofida tuturor recomandărilor, inclusiv ale Comisiei de la Veneția, a schimbat sistemul electoral și cât de mari sunt riscurile pentru procesul democratic. Atunci când guvernarea spune că nu e o problemă, evident că minte, dar asta face parte din tactica acestei guvernări.

■ **Lina Grău:** Anul acesta este an electoral. Bănuiesc că bătălia, inclusiv pe acest subiect al finanțării externe va fi una plasată în context geo-politic. Ce sugestii aveți pentru partenerii occidentali – cum să se acționeze în această situație care nu este una simplă nici pentru ei?

■ **Maia Sandu:** Sugestia mea pentru parteneri este să fie credibili în fața cetățenilor Republicii Moldova, mesajele lor să fie clare, directe și transparente, pentru că parcursul pro-european al țării va depinde de alegătorii din Republicii Moldova.

Și alegătorii din Republicii Moldova vor da o șansă partidelor autentice pro-europene, inclusiv dacă vor vedea mesaje clare din partea Occidentului: că corupția se sancționează, că presa liberă trebuie să fie apărată, că societatea civilă este un pilon important al democrației, că administrația publică locală trebuie respectată.

Deci, mesajele trebuie să fie clare și să nu existe această confuzie că Occidentul ar putea sprijini o guvernare detestată de cetățeni, care este opusul valorilor europene.

Dionis Cenușă: Doar două din cele zece condiții pentru prima tranșă din asistența UE au fost îndeplinite integral

Dionis Cenușă, analist politic la Expert-Grup, subliniază faptul că Republica Moldova a devenit prima țară din Parteneriatul Estic căreia UE îi impune condiții politice pentru acordarea susținerii financiare, iar acest lucru se pare că va deveni un precedent în cazul Ucrainei și al Georgiei.

Așadar, de ce s-a ajuns în situația ca Republica Moldova să primească asistență doar în regim de condiționalități, inclusiv politice?, a fost prima întrebare adresată lui Dionis Cenușă.

■ **Dionis Cenușă:** Republica Moldova este prima țară a căreia i s-au impus condiționalități mai stricte, și asta, pentru că Republica Moldova a dezamăgit UE în ultimii ani.

UE a aplicat și până acum precondiții politice, doar că acestea erau pentru asistență bugetară directă. Noutatea este că acum condițiile se impun și pentru asistența macrofinanciară. Deci, este vorba despre o asistență care conține atât o parte de grant, adică bani pe care nu trebuie să-i rambursăm, cât și împrumut. Și este pentru prima dată când pentru un împrumut se cer precondiții de natură politică care se referă inclusiv la sistemul electoral, și la acel scandalos vot mixt. Problema cea mai mare a acestei reforme este că ea a fost realizată fără a avea un sprijin din partea tuturor actorilor politici și din partea societății.

Din ultimele mesaje pe care le-a transmis UE, această precondiție politică

va fi una crucială în special pentru a doua tranșă. Pentru prima tranșă se pune accent pe acțiunile sectoriale care țin de o serie de domenii unde trebuie să existe rezultate satisfăcătoare. Și este vorba despre 10 condiții.

■ **Lina Grău:** Expert-Grup împreună cu alte câteva ONG-uri au monitorizat aceste condiții. La ce etapă sunt ele în estimarea Dvs.?

■ **Dionis Cenușă:** Noi am monitorizat acțiunile din Foaia de parcurs de reforme prioritare pe care și-a asumat-o guvernarea. Din cele peste 50 de acțiuni 10 coincid cu angajamentele pe care Republica Moldova și le-a asumat în contextul condițiilor pentru asistența macrofinanciară.

Din cele 10 condiții, doar două au fost realizate până la capăt. Prima este Legea cu privire la energetică, care vizează sporirea independenței reglementatorului și reforme precum autonomia financiară, transparență.

A doua lege ține de îmbunătățirea condițiilor pentru mediul de afaceri. Au fost întreprinse mai multe acțiuni care chiar au îmbunătățit poziția Republicii Moldova în clasamentele internaționale privind mediul de afaceri.

Au fost însă probleme în domeniul reformei administrației publice, dar și în ceea ce privește funcționarea Agenției pentru soluționarea contestațiilor, aspecte care țin de achizițiile publice.

Aici, chiar dacă au fost create premisele pentru funcționarea agenției, aceasta încă nu este una funcțională.

Un alt domeniu unde am observat unele realizări, dar nu până la capăt, ține de legislația privind întreprinderile de stat. Auditarea acestor întreprinderi este miezul problemei, pentru că foarte puține companii de stat cad sub incidența auditului obligatoriu. După care, este vorba și despre Curtea de audit. Conform legislației, domeniul de activitate a acesteia este redus, deși societatea civilă insistă ca aceasta să fie maxim extinsă, inclusiv recomandările care vin din partea Curții de audit trebuie să devină obligatorii, iar implementarea acestora trebuie să fie monitorizată.

În cele din urmă, dar nu și în ultimul rând, este vorba despre legea privind spălarea banilor și finanțarea terorismului. Aici colegii mei de la

Expert-Grup au identificat o serie de probleme.

Mai este și legea cu privire la vamă – e vorba despre aspecte tehnice care ne fac să credem că legea a fost implementată cu anumite rezerve.

Alte două acțiuni care au fost inițiate, dar nu au fost duse la bun sfârșit, țin de Agenția Națională pentru Integritate – este problema numărului unu la capitolul sistem de integritate și, respectiv, măsuri anticorupție. Din păcate, a fost aleasă doar conducerea acestei instituții, nu însă și inspectorii de integritate. Și mai este vorba și despre Biroul pentru restituirea bunurilor ilegal obținute. Este o instituție extrem de importantă în condițiile în care Republica Moldova a trecut prin fraudă bancară și prin alte crime.

Deci, avem 10 condiții pentru prima tranșă, dintre care doar două au fost implementate complet, șase au fost

implementate cu anumite rezerve, iar două au fost inițiate, dar nu au fost duse până la capăt.

■ **Lina Grău:** Vedem că există interpretări diferite nu doar în tratarea mesajelor europene, dar și în ceea ce privește aceste condiții – autoritățile susțin că au îndeplinit tot ce s-au angajat să facă. În aceste condiții, care este estimarea Dvs. cu privire la această primă tranșă? Pentru UE este o decizie dificilă în contextul actual.

■ **Dionis Cenușă:** Da, vorbim despre un context electoral. UE înțelege că semnalele pe care le transmite pot fi folosite de guvernare și, respectiv, pot defavoriza opoziția pro-europeană, dacă această tranșă va fi acordată. Iată de ce UE trebuie să fie foarte meticuloasă în evaluarea acestor 10 angajamente pentru prima tranșă, pentru că ar putea astfel să influențeze inclusiv rezultatele alegerilor din decembrie 2018.

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).